

Posudek disertační práce

Téma:	Problematika písemného projevu ve výuce cizích jazyků na českých středních školách se zaměřením na jazyk ruský
Autor:	Mgr. Alena Malá
Školitelka:	PhDr. Hana Žofková, CSc.
Obor:	Pedagogika
Specializace:	Didaktika ruského jazyka

Předložená disertační práce se zabývá problematikou rozvoje písemného projevu ve výuce ruského jazyka. Jedná se o téma stále aktuální, přestože je již několik desetiletí ve výzkumu řešeno. Potřeba jeho dalšího řešení však vyplývá ze závěrů mnohých výzkumných šetření, že písemný projev bývá pro svoji obtížnost a zdlouhavost ve výukové praxi opomíjen (i když výsledky výzkumného šetření v předložené disertační práci tento trend zcela neprokázaly).

Cíl disertační práce není explicitně formulován, při jeho posouzení lze vycházet z textu v úvodu práce, kdy autorka hodlá „příspěť k vytvoření kvalitního výukového materiálu, který by mohl vést k zlepšení výuky písemného projevu v ruském jazyce na českých středních školách a k přípravě studentů k písemné části maturitní zkoušky“.

V souvislosti s naplňováním cíle disertační práce vymezuje autorka v teoretické části nejprve základní pojmy a současný stav řešení dané problematiky. Jako přínosné pro zmapování výzkumného pole a další výzkumné procesy lze vidět v úvodu formulované problémové otázky, které relativizují dosavadní výsledky výzkumů písemného projevu (vyjádření často protichůdných názorů tak dokládá otevřenost této problematiky ve výzkumu).

Struktura teoretické části je logická, odpovídající stanovenému záměru, autorka zpočátku vychází z lingvistických, psychologických a didaktických zásad písemného projevu, zkoumá roli psaní z historického hlediska v jednotlivých metodických konceptech a také jeho současnou úlohu. V kap. 2.2 zaměřené na psycholingvistické základy písemného projevu uvádí autorka příklady kognitivních procesů, které s psaním úzce souvisí. Mezi jinými uvádí i procesy indukce a dedukce (s. 16), které však nejsou objasněny dostatečně, při obhajobě by bylo vhodné tyto procesy zmínit konkrétněji.

V teoretické části je celkově písemný projev analyzován z mnoha aspektů, což dokládá snahu autorky pojmout tuto problematiku komplexně ve všech jejích jednotlivostech, které mají na osvojování písemného projevu v cizojazyčném vyučování vliv. Pozitivně je třeba

vyzvednout, že autorka čerpá poznatky nejen z českých odborných publikací, ale i z publikací anglicky, rusky a španělsky píšících autorů.

Těžištěm předložené práce se jeví její výzkumná část. Zvolené výzkumné metody a techniky vykazují snahu autorky o dodržení triangulačního principu výzkumu, neboť byla použita kvantitativní a kvalitativní analýza učebnicových souborů z hlediska role písemného projevu, dále dotazníkové šetření zaměřené na středoškolské učitele a další na studenty (respondenty byli vysokoškolští studenti, jejich výpovědi se týkaly středoškolské výuky). Oba dotazníky zkoumaly postoj studentů i učitelů k předmětné řečové dovednosti, analýza učebnicových souborů pak ukázala možnosti, které jsou žákům i učitelům k dispozici pro rozvoj dovednosti psaní.

Bylo by možné realizovanou škálu technik ještě doplnit např. o analýzu vybraných písemných prací studentů, což by do určité míry mohlo zpřesnit výsledky zkoumané problematiky.

Pozitivně lze vyzvednout logické odůvodnění výběru učebnicových souborů podléhajících analýze a rovněž jasně stanovená specifika cvičení, jež byla analyzována. Je možné se ptát, zda autorka provedla statistické vyhodnocení zjištěných dat kvantitativní analýzy, tedy zda mohou být výsledky považovány za statisticky významné. Kvalitativní analýza pak hodnotí především způsob vnitřního uspořádání cvičení.

Velkou pozornost věnuje autorka typologii cvičení určených pro rozvoj písemného projevu, kdy na základě srovnání učebnicových souborů vytváří vlastní přehlednou typologii cvičení, a to podle různých kritérií třídění (viz s. 58-59), a i proto lze předloženou disertační práci označit jako přínosnou pro didaktickou praxi ve výuce ruského jazyka, potažmo i pro jiné cizí jazyky. Z této typologie pak vychází při stanovení jasně formulovaných deseti kritérií, podle nichž je analýza učebnicových souborů realizována.

Zajímavé výsledky lze nalézt i v části výzkumu věnovaném zjišťování postojů učitelů k rozvoji písemného projevu. Zde je možno poukázat spíše na formální drobnost, kdy v popisu designu výzkumu a v jeho výsledcích nejsou uvedeny hodnoty v absolutních číslech, pouze v procentech, takže např. celkový počet respondentů lze zjistit až v kap. 3.6 na s. 98.

Dalším zásadním přínosem předložené disertační práce je velmi podrobně rozpracovaný přehled návrhů na cvičení pro rozvoj písemného projevu v ruském jazyce, který je uveden v příloze č. 4 (s. 175-250), a to pro jazykové úrovně A1 až B1 dle Společného evropského referenčního rámce. Návrhy cvičení jsou charakterizovány typem textu, jazykovou úrovní, tématem, vstupním stimulem, konkrétním zadáním, klíčovými slovy a

slovními spojeními a návodnými otázkami, tedy jedná se o precizně zpracované přehledy. Prezentované návrhy jsou orientovány jak na výsledný produkt písemného projevu, tak i na samotný proces psaní, což ve výukové praxi nebývá vždy dodržováno.

Formální stránku předložené disertační práce lze hodnotit pozitivně s drobnějšími výjimkami, kdy řádkování neodpovídá zcela normostraně, lze si tuto skutečnost odůvodnit obavou z velkého objemu práce vzhledem k velmi rozsáhlé příloze. Seznam bibliografických citací je standardní, je možné se pouze ptát, proč někteří v textu citovaní autoři jsou uvedeni na stránce pod čarou, ale již se neobjevují v seznamu bibliografických citací. Tyto drobné nedostatky však nijak nesnižují úroveň a hodnotu předložené práce.

Dá se říci, že obě části disertační práce (teoretická i výzkumná) přispěly k naplnění předpokládaného cíle práce. Předložená disertační práce splňuje dle mého názoru podmínky předepsané pro doktorské studium, a proto ji doporučuji k obhajobě. Při obhajobě prosím o zodpovězení otázek, které byly naznačeny v textu posudku.

V Praze dne 19.8. 2016

PhDr. Pavla Nečasová, Ph.D.
Katedra germanistiky